

Povezanost nekih individualnih karakteristika i sekstinga kod adolescenata

Butorac, Leticija

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:148415>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-17**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

**POVEZANOST NEKIH INDIVIDUALNIH KARAKTERISTIKA I
SEKSTINGA KOD ADOLESCENATA**

Diplomski rad

Leticija Butorac

Mentor: izv. prof. dr. sc. Daniela Šincek

Osijek, 2020.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

Diplomski studij psihologije

**POVEZANOST NEKIH INDIVIDUALNIH KARAKTERISTIKA I
SEKSTINGA KOD ADOLESCENATA**

Diplomski rad

Društvene znanosti, polje psihologija, grana socijalna psihologija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Daniela Šincek

Osijek, 2020.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napravila te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s napisanim izvorom odakle su preneseni. Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet Osijek trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta Osijek, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

JMBAG: 0122218095

Potpis:

A handwritten signature in black ink, appearing to be a stylized name, possibly 'M. Jurina', written on a light-colored background.

U Osijeku, 22.9.2020.

Sadržaj

1. Uvod	1
1.1. Istraživanja problematičnog ponašanja	2
1.2. Seksting	4
1.3. Rizici sekstinga.....	5
1.4. Seksting i spol.....	6
1.5. Seksting i tolerancija devijantnosti.....	7
1.6. Seksting i samopoštovanje.....	9
2. Cilj, problemi i hipoteze.....	10
2.1. Cilj	10
2.2. Problemi.....	10
2.3. Hipoteze.....	10
3. Metoda.....	11
3.1. Sudionici.....	11
3.2. Instrumenti.....	11
3.3. Postupak.....	12
4. Rezultati	13
4.1. Razlike u učestalosti upuštanja u seksting s obzirom na spol	14
4.2. Interkorelacije varijabli.....	14
4.3. Doprinos varijable spola u predviđanju odnosa samopoštovanja i sekstinga.....	16
5. Rasprava	18
6. Ograničenja i implikacije	23
7. Zaključak.....	24
Literatura	25

Povezanost nekih individualnih karakteristika i sekstinga kod adolescenata

Sažetak

Cilj ovog rada bio je ispitati povezanost nekih individualnih karakteristika i sekstinga. U istraživanju je sudjelovalo 584 sudionika adolescentske dobi (15 do 19 godina). Individualne karakteristike koje su se ispitivale bile su samopoštovanje i razina tolerancije na devijantna ponašanja, a temelj istraživanja bila je Teorija problematičnog ponašanja (Jessor i Jessor, 1977), koja uključuje spomenute individualne karakteristike. Sudionici su ispunjavali online upitnik u kojem su samopoštovanje i tolerancija devijantnosti ispitani Upitnikom adolescentskog zdravlja i razvoja (AHDQ, Jessor, Costa i Turbin, 2002) u prilagođenoj verziji, dok je učestalost sekstinga ispitana subskalom Upitnika o seksu i tehnologiji (STSQ, National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy, 2008). Rezultati statističkog postupka t-testa pokazali su da ne postoji spolna razlika u učestalosti sekstinga. Tolerancija devijantnosti pokazala se pozitivnim prediktorom slanja seksualno eksplicitnih slika i videozapisa, a rezultati hijerarhijske regresijske analize ukazuju na mogućnost postojanja medijatorske uloge tolerancije devijantnosti na odnos spola i sekstinga. Samopoštovanje se nije pokazalo značajnim prediktorom sekstinga. Utjecaj spola na odnos razine samopoštovanja i učestalosti sekstinga nije se pokazao statistički značajan.

Ključne riječi: seksting, samopoštovanje, tolerancija devijantnosti

Relationship between individual characteristics and sexting among adolescents

Abstract

The aim of this thesis was to examine the relationship between some individual characteristics and sexting. The study had included 584 participants, all of whom were of adolescent age (15-19). Individual characteristics that were studied were self-esteem and tolerance of deviance. Basis of the study was Problem behavior theory (Jessor & Jessor, 1977) which contains characteristics that were previously mentioned. Participants took an online questionnaire in which self-esteem and tolerance of deviance were tested using Adolescent Health and Development Questionnaire (ADHQ, Jessor, Costa & Turbin, 2002) in adjusted version, whereas sexting frequency was tested using Questionnaire about Sex and Technology (STSQ, National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy, 2008). Results of statistical analysis using t-test showed no gender difference in sexting. Also, results of analysis implicate that there is significant positive correlation between tolerance of deviance and sexting and implicate that tolerance of deviance may have a mediating role in relationship between gender and sexting. Self-esteem has shown no relation to frequency of sexting. Gender had no influence on relationship between self-esteem and frequency of sexting, where self-esteem and frequency of sexting also had no significant correlation.

Keywords: sexting, self-esteem, tolerance of deviance

1. Uvod

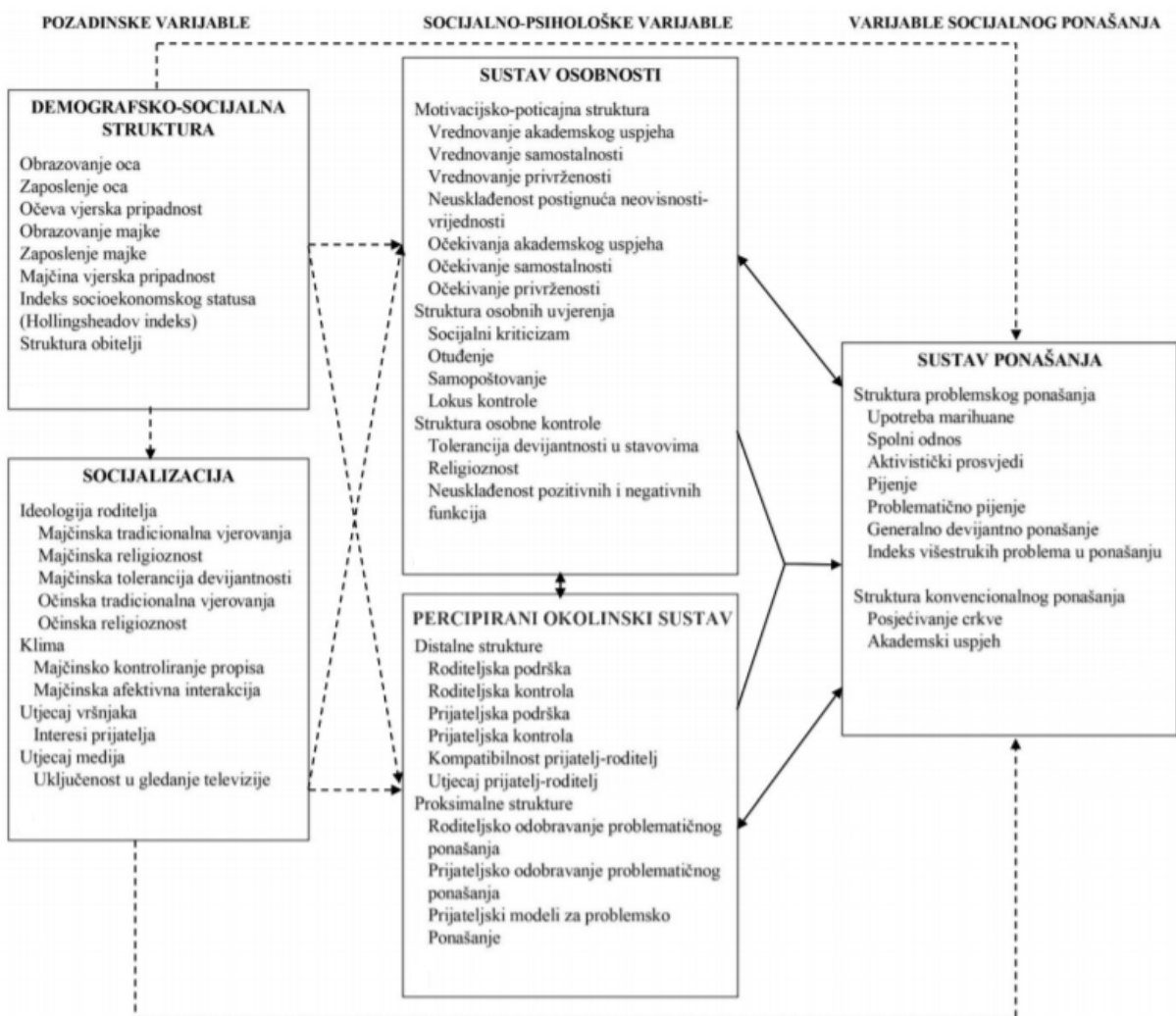
Internet, mobiteli i društvene mreže velik su dio socijalnih života adolescenata, i mladih ljudi općenito. Iako su prvotno služili kao sredstvo komunikacije, pomoću svojih mobitela mladi danas razvijaju svoju socijalnu mrežu, no u zadnjih nekoliko godina mobiteli su u sve većoj mjeri i sredstvo kojim istražuju i razvijaju svoju seksualnost. Napredak i sve šire mogućnosti u korištenju tehnologije osim pozitivnih posljedica kao što su dostupnost mnogih informacija i proučavanje raznih aspekata seksualnosti, donose i neke negativne posljedice. Naime, komunikacija putem navedenih medija (kao i putem tradicionalnih oblika komunikacije), ostavlja prostor za razvoj problematičnih obrazaca ponašanja.

Ranija istraživanja rizičnih ponašanja kod adolescenata često su bila fokusirana na uzimanje alkohola i psihoaktivnih tvari te rizična seksualna ponašanja kao što su rani ili nezaštićeni seksualni odnosi (Jessor i Jessor, 1977). U današnje doba, velik dio života mladih odnosi se na društvene mreže, a neki adolescenti koriste tehnologiju i kako bi istraživali svoju seksualnost. Socijalne interakcije sve su više zastupljene na mobilnim uređajima, odnosno Internetu, te zajedno s njima i razna ponašanja koja se smatraju problematičnima, poput nasilja putem Interneta, ovisnosti o Internetu i sekstinga. Tako se seksting, koji možemo u širem smislu definirati kao razmjenu seksualno eksplicitnog sadržaja (Döring, 2014), može smatrati poprilično novim i modernim konstruktom, te se još uvijek veže velik broj pitanja o problematici sekstanja i prostor za dodatna istraživanja ovog konstrukta. Upravo seksualnost u pogledu novih medija stavlja pred današnje adolescente novi zadatak, a to je regulacija njihovog seksualnog ponašanja u tehnološkom okruženju (Davidson, 2015).

Istraživanja sekstinga u početku su uglavnom bila fokusirana na utvrđivanje prevalencije u populaciji, dok su se kasnija istraživanja fokusirala na psihosocijalne i emocionalne čimbenike. Nedavna istraživanja usmjerila su se na istraživanje pitanja povezanosti sekstinga sa seksualnim rizičnim ponašanjem i drugim oblicima problematičnih ponašanja (Vrselja, Pacadi i Maričić, 2015). Upravo će ovo istraživanje pružiti uvid u intrapersonalne prediktore sekstinga, i to kroz prizmu Teorije o problematičnom ponašanju (Jessor i Jessor, 1977).

1.1. Istraživanja problematičnog ponašanja

Jedna od najutjecajnijih teorija koje objašnjavaju problematično ponašanje u adolescenciji upravo je Teorija problematičnog ponašanja (Steinberg i Morris, 2011). Predstavio ju je američki profesor Richard Jessor u šezdesetim godinama prošlog stoljeća, a tijekom proteklih desetljeća razvija ju, proširuje i dopunjava zajedno sa svojim suradnicima. Jessor problematično ponašanje promatra kroz bihevioralno-interakcijsku perspektivu pa je tako osnovno načelo teorije da je rizično ponašanje kao i svako drugo naučeno ponašanje – funkcionalno, svrhovito i usmjereno cilju (Jessor, 1991). Shematski prikaz modela prikazan je na Slici 1.

Slika 1. Shematski prikaz Teorije problematičnog ponašanja (Jessor i Jessor, 1977)

Prema Jessorovoj teoriji postoje 3 bazična sustava koji određuju problematično ponašanje: psihološki (Sustav individualnih karakteristika), socijalni (Sustav percipirane okoline) i bihevioralni (Sustav ponašanja). Svaki od sustava sastoji se od određenog broja varijabli koje mogu poticati ili kontrolirati pojavu problematičnog ponašanja. Varijable koje potiču rizično ponašanje povećavaju sklonost osobe određenom ponašanju, odnosno povećavaju vjerojatnost pojave problematičnog ponašanja kod pojedinca. Prema tome, sve varijable sustava na neki način mogu biti faktori rizika (Jessor, 1987). Po svojem utjecaju varijable mogu biti izravne, odnosno proksimalne (direktan utjecaj na problematično ponašanje, npr. Tolerancija devijantnosti) i neizravne, odnosno distalne (posredan utjecaj na pojavu ponašanja, npr. Samopoštovanje).

Sustav individualnih karakteristika organiziran je u tri strukture (Jessor, 1987). Motivacijsko-poticajna struktura sastoji se od očekivanja i vrednovanja neovisnosti, akademskog postignuća i ljubavi/privrženosti. Struktura osobnih uvjerenja sastoji se od društvenog kriticizma (odobravanje/suprotstavljanje društvenim normama), otuđenosti (osjećaj nepripadnosti socijalnoj okolini), lokusa kontrole (internalni/eksternalni) i samopoštovanja. Strukturu osobne kontrole čine tolerancija devijantnosti (pozitivan stav prema problematičnim ponašanjima), religioznost te diskrepanca pozitivnih i negativnih funkcija (u kojoj mjeri osoba daje prednost pozitivnim nad negativnim posljedicama određenog rizičnog ponašanja).

Sustav percipirane okoline odnosi se na sustav utjecaja podrške i kontrole roditelja i prijatelja i percipiranog odobravanja problematičnih ponašanja od strane okoline. Također uključuje percepciju modeliranja problematičnih ponašanja kod prijatelja, odnosno mjeru u kojoj pojedinac smatra da njegovi prijatelji čine rizična ponašanja.

Sustav ponašanja obuhvaća konvencionalna ponašanja, odnosno religiozna ponašanja i akademski učinak te problematična ponašanja kao što su konzumacija alkohola, uzimanje psihoaktivnih tvari i ostala devijantna ponašanja.

Osim tri bazična psihološko-socijalna sustava, teorija obuhvaća i Sustav predisponirajućih varijabli, a to su Sustav demografsko-socijalne strukture i Sustav socijalizacije. Prvi uključuje obrazovanje, zanimanje i religijsku pripadnost roditelja, dok drugi obuhvaća vjerovanja i stavove roditelja, utjecaj medija i vršnjaka te atmosferu u obiteljskom domu.

Dosadašnja su istraživanja pokazala kako su indikatori problematičnog ponašanja niski rezultati na vrednovanju akademskog postignuća, očekivanjima akademskog postignuća i neovisnosti, religioznosti i samopoštovanju; visoki na vrednovanju neovisnosti, društvenom kriticizmu, otuđenosti, toleranciji devijantnosti i diskrepanci pozitivnih i negativnih funkcija te eksternalni lokus kontrole (Jessor, 1987).

1.2. Seksting

Budući da je istraživanje nužno za stvaranje seksualnog identiteta, što je jedan od glavnih zadataka adolescentske dobi (Livingstone i Görzig, 2012), uz napredak tehnologije očekivano je da su mlađi korisnici tehnologije i Interneta počeli koristiti moderna sredstva upravo u tu svrhu. Unatoč tome što neki autori smatraju kako je to zapravo stari fenomen kroz novi medij, misleći pritom na fenomen telefonskog seksa, neupitno je da se po mnogim značajkama ova dva fenomena razlikuju. Kako se svakodnevni život mladih u sve većoj mjeri “seli” na društvene mreže, koje su postale jedno od primarnih sredstava komunikacije, a događaji iz života se nezaobilazno dijele putem socijalnih mreža, nije neobično niti neočekivano da se isto počinje događati i sa seksualnim životom.

Fenomen sekstinga poprilično je nov jer je rezultat tehnološkog razvoja pa još uvijek postoji velik broj definicija i sam pojam je dosta neodređen. Ono što je zajedničko većini definicija sekstinga jest da je to interpersonalna razmjena tekstualnih poruka i/ili slika i videa seksualne konotacije putem mobitela, elektroničke pošte, društvenih mreža itd. (Döring, 2014). Motiv same razmjene seksualnih sadržaja može biti različit – ponekad se događa s ciljem poticanja seksualnih aktivnosti (npr. masturbacije), ponekad u svrhu intimizacije odnosa, a ponekad kao alternativa seksualnom odnosu, primjerice u situacijama kada je partner fizički odsutan ili kada jedan od partnera nije spreman ulaziti u spolni odnos (Welrave, Heirman i Hallam, 2013).

Pitanje prevalencije sekstinga je pitanje koje se najviše postavljalo u dosadašnjim istraživanjima. Iako su sami podaci varirali u istraživanjima, može se zaključiti da je seksting fenomen koji je poprilično raširen u adolescentskoj populaciji. Lee, Crofts, McGovern i Milivojević (2015) proveli su istraživanje koje se bavilo upravom ovih problemom, a rezultati su pokazali da je 38% mladih u dobi od 13 do 15 godina imalo iskustvo sa slanjem slika ili videozapisa

seksualne konotacije, dok je udio osoba koje su imale takvo iskustvo u dobnoj skupini od 16 do 18 godina 50%. Veliko istraživanje Cosmo magazina 2008. pokazalo je kako je 20% mladih u dobi od 13 do 19 godina barem jednom poslalo fotografiju na kojoj su goli ili polugoli, dok je 39% slalo seksualno sugestivne tekstualne poruke.

Po pitanju svrhe sekstinga, Lenhart (2009) u svom radu navodi tri osnovne svrhe sekstanja. Prvi scenarij odnosi se u većoj mjeri na mlađe adolescente, koji se u seksting upuštaju kako bi eksperimentirali svojom seksualnošću prije nego postanu seksualno aktivni. Drugi se scenarij odnosi na seksting kao dio seksualnog odnosa u svrhu uvoda u seksualnu aktivnost. Treći scenarij odnosi se na seksting između dvije osobe koje nisu u ljubavnoj ili seksualnoj vezi, no barem jedna od njih očekuje da taj odnos preraste u ljubavni odnos.

Iako Mitchell, Finkelhor, Jones i Wolak (2012) u svojem istraživanju navode tri vrste sekstinga – primanje, slanje i prosljeđivanje (ili objavljivanje), ovaj će se rad usmjeriti samo na slanje seksualno eksplicitnih materijala, jer mu je osnovni cilj provjeriti određene osobnih karakteristika koje se mogu povezati s osobom koja u sekstingu zauzima ulogu pošiljatelja. Također, prema ranije opisanoj Teoriji problematičnog ponašanja, primanje se po svojim karakteristikama ne uklapa u model problematičnog ponašanja, dok prosljeđivanje tuđih seksualno eksplicitnih sadržaja ne uključuje eventualne negativne psihološke i/ili socijalne posljedice za osobu koja prosljeđuje zbog sramoćenja za osobu, nego za autora, pa bi se moglo smatrati ponašanjem sličnijem nasilju putem interneta. Upravo iz tog razloga, ovo je istraživanje uključilo isključivo slanje seksualno eksplicitnog sadržaja.

1.3. Rizici sekstinga

Kod sekstinga, vrlo je važno u obzir uzeti potencijalne posljedice obzirom da je neosporno da je upuštanje u seksting ponašanje koje sa sobom može nositi određen rizik. Unatoč tome što se pretpostavlja da osobe koje se uključuju u seksting podrazumijevaju da sadržaj ostane između pošiljatelja i primatelja, nerijetko sadržaj pronade svoj put do drugih osoba kojima prvotno nije bio namijenjen. Prvi je i osnovni problem sekstinga što jednom kada je materijal poslan, pošiljatelj više nema kontrolu nad time tko će ga vidjeti, proslijediti i hoće li biti distribuiran (Reyns, Burek,

Henson i Fisher, 2011), a kada je riječ o adolescentima, kreirani sadržaj pod rizikom je svrstavanja u kategoriju dječje pornografije (Mitchell i sur., 2012).

Mitchell i sur. (2012) u svojem su istraživanju, koje je provedeno na adolescentima, dobili podatak da je 3% osoba prosljedilo primljenu tekstualnu poruku, sliku ili videozapis seksualne prirode trećoj osobi. Iako se taj postotak ne čini velik, u istom je istraživanju iznesen podatak da je čak 28% pošiljatelja prijavilo roditeljima, učiteljima ili policiji da su osobno poslali seksualno eksplicitne poruke, odnosno, sami su prosljedili sadržaj nekom od autoriteta u protektivne svrhe. Nadalje, u istraživanju Cosmo magazina (2008) 38% adolescentica potvrdilo je da im je prosljeđena nečija seksualno eksplicitna poruka, a 25% da im je netko prosljedio seksualno eksplicitnu sliku koja je bila namijenjena nekom drugom. Po pitanju tekstualnih poruka, isto je potvrdilo 39% adolescenata te po pitanju fotografija 33% adolescenata. Ovakav način dijeljenja intimnog sadržaja svakako može imati ozbiljne socijalne posljedice za pošiljatelja, pogotovo u slučaju kada poslani materijali postanu javno dostupni.

Osim socijalnih, pošiljatelji se izlažu i riziku negativnih psihičkih posljedica. Mitchell i sur. (2012) navode kako je 21% adolescenata nakon sekstinga osjećalo sram, strah i općenito uznemirenost. Reyns i sur. (2011) tvrde kako je s fenomenom u velikom broju slučajeva povezano i nasilje preko Interneta, za koje je u velikom broju istraživanja utvrđeno da ostavlja teške posljedice na psihičku dobrobit žrtve. Posljedice također mogu biti i pravne prirode u slučajevima u kojim eksplicitne fotografije ili tekstualne poruke budu prosljeđene policiji, posebno kada je riječ o maloljetnim osobama i kada je riječ o neželjenim porukama, fotografijama ili videozapisima. No, u slučajevima u kojima ne dolazi do prosljeđivanja ili distribucije sadržaja, seksting može ostati i "zločin bez žrtve" pa još uvijek nije sasvim sigurno u kojoj se mjeri seksting uklapa u pojam problematičnog ponašanja.

1.4. Seksting i spol

Spolne razlike u različitim psihološkim fenomenima čest su predmet znanstvenih istraživanja, a posebno su zanimljive kada su u pitanju seksualnost i seksualne aktivnosti. Kako navode Wurtele i Miller-Perrin (2014), i mladići i djevojke seksting doživljavaju upravo kao

seksualnu aktivnost te sukladno tome zaključuju kako određeni spolni stereotipi i uloge vezane uz spol mogu dovesti i do pojave spolnih razlika u sekstingu.

Ringrose, Harvey, Gill i Livingstone (2013) u svojem istraživanju navode da kada se djevojku traži da pošalje provokativnu sliku ili sliku svojeg tijela, to odražava njenu „poželjnost“. S druge strane, „poželjnost“ mladića očituje se u tome koliko će takvih fotografija primiti, odnosno koliko će djevojaka pristati poslati mu provokativne i seksualno eksplicitne fotografije. Nasuprot tome, izvještavaju kako oba spola djevojke koje šalju takvu vrstu fotografija doživljavaju promiskuitetnima i niskog samopoštovanja, dok mladići koji dijele takve sadržaje zapravo stječu popularnost, iako se pokazalo kako žene seksting koriste uglavnom kako bi zadržale trenutnog partnera, dok su muškarci ti koji seksting koriste za privlačenje novih partnerica (Delevi i Weisskirch, 2013). Wachs, Wright i Wolf (2017) pretpostavljaju da je upravo socijalno nagrađivanje mladića za seksualne aktivnosti, a stigmatizacija djevojaka za iste, jedan od glavnih čimbenika pojave spolnih razlika u sekstingu.

Casas, Ojeda, Elipe i Del Rey (2019) bavili su se istraživanjem navedenog problema te su potvrdili pretpostavljenu spolnu razliku, točnije, rezultati su pokazali kako su mladići značajno više sekstali od djevojaka. Jednako tako, Rice i sur. (2014) na skupini adolescenata ispitivali su razlike u učestalosti sekstinga. U istraživanju se pokazalo kako je muški dio sudionika češće slao poruke seksualne konotacije od ženskog dijela. West i sur. (2014) također su pronašli spolnu razliku, odnosno, i u njihovom je istraživanju potvrđeno kako mladići u većoj mjeri sekstaju od djevojaka. Barrense-Dias, Berchtold, Surís i Akre (2017) isto tako navode kako mladići više sekstaju od djevojaka, no u svojem su radu pronašli spomenutu spolnu razliku samo u tradicionalnijim zemljama, dok se kod sudionika iz manje tradicionalnih zemalja nije pokazala značajna razlika. Također, razlika može ovisiti i vrsti sadržaja, pa tako Houck i sur. (2014) izvještavaju da su eksplicitne fotografije više slale djevojke, a jednaku su razliku pronašli i istraživači Ybarra i Mitchell (2014).

1.5. Seksting i tolerancija devijantnosti

U svojim je istraživanjima Jessor (1987) ustanovio toleranciju devijantnosti kao jednog od glavnih prediktora rizičnog ponašanja u adolescenciji. U nedostatku ostalih istraživanja koja su se

bavila odnosom tolerancije devijantnosti i rizičnih ponašanja, posebno onih vezanih uz seksualne aktivnosti i seksting, u daljnjem su radu prezentirana neka od istraživanja koja su ispitivala povezanost stavova i problematičnog ponašanja, budući da je tolerancija devijantnosti po svojoj prirodi i definiciji upravo to – stav (Jessor, 1987).

U ranijim istraživanjima navedene povezanosti, istraživači su se bavili pitanjem odnosa tradicionalnih problematičnih ponašanja i stava. Iversen (2004) je ispitivala korelaciju između pozitivnog stava i rizičnog ponašanja u prometu. Rezultati su pokazali značajnu pozitivnu korelaciju te je dimenzija stava objasnila 52% varijance samog rizičnog ponašanja. Iako je značajnost korelacije slabila s povećanjem vremenskog intervala između mjera stava i mjera ponašanja, ipak je ostala konzistentna kroz određeno vremensko razdoblje. Jednako tako, pozitivan stav pokazao se značajno povezanim s konzumiranjem alkohola u mlađoj odrasloj dobi (O’Callaghan, Chang, Callan i Baglioni, 1997). Značajan utjecaj stavova na korištenje psihoaktivnih tvari, odnosno marihuane, u rezultatima svog istraživanja prikazali su Hohman, Crano, Siegel i Alvaro, (2013).

Cha, Doswell, Kim, Charron-Prochownik i Patrick (2007) proveli su istraživanje o povezanosti stava i seksualnih ponašanja na skupini studenata, a rezultati su pokazali kako je varijabla stava o spolnim odnosima prije stupanja u brak značajno pozitivno povezana s prakticiranjem predbračnog seksa. Slične rezultate dobili su i Montanaro i Bryan (2014) – u istraživanju su pronašli značajnu povezanost pozitivnog stava prema nezaštićenim odnosima s namjerom upuštanja te čak i s izlaganjem nezaštićenom seksu. U novijim su istraživanjima istraživači počeli veću pažnju pridavati problematici sekstinga te se samim time počela istraživati povezanost sekstinga i raznih psiholoških konstrukata, između ostalog i stava. Petersen i Hyde (2010) navode kako se osobe s permisivnim stavovima prema seksualnosti više upuštaju u seksualne aktivnosti od onih s konzervativnim stavovima. Vodeći se ovom tvrdnjom, Samimi i Alderson (2014) proveli su istraživanje kojemu je cilj bio ispitati prediktivnost stava za upuštanje u seksting. Sudionici su podijeljeni u skupinu visoko liberalnih, nisko liberalnih, nisko konzervativnih i visoko konzervativnih u ovisnosti o njihovim rezultatima na mjerama stava. Rezultati su pokazali značajnu razliku između skupina – visoko liberalni sudionici u većoj su mjeri sekstali od svih ostalih skupina. Također, Associated Press & MTV (2009) u svojem su radu izvijestili da su sudionici koji sekstaju češće opisivali seksting kao zabavan i uzbudljiv, dok je

skupina sudionika koji ne sekstaju seksting opisivala pridjevima poput „nelagodno“ i „odvratno“. Champion i Pedersen (2016) u rezultatima svojeg istraživanja potvrdili su da pozitivan stav predviđa veću vjerojatnost sekstinga te da je, osim toga, i sam sadržaj eksplicitniji što je stav pozitivniji. Napokon, istraživanje Gil-Lario, Morell-Mengual, Giménez García i Ballester-Arnal (2020) potvrdilo je dosadašnje zaključke pa se i u ovom slučaju pozitivan stav prema sekstingu pokazao značajno povezanim sa sekstanjem. Osim toga, rezultati upućuju na to da je stav naj snažniji prediktor od svih koji su ispitivani, a autori ističu da je stav, prema kognitivno-biheviorističkom pristupu, važan prediktor inicijacije i održavanja ponašanja i tim mehanizmom utječe na vjerojatnost same pojave ponašanja.

1.6. Seksting i samopoštovanje

Samopoštovanje, koje možemo definirati kao procjenu vlastite vrijednosti (Rosenberg, 1979), bilo je predmet mnogih psihologijskih istraživanja, a nerijetko se pojavljivalo i kao predmet interesa istraživača koji su se bavili rizičnim ponašanjima. Kaplan (1975) konstatira da će se adolescenti odbačeni od strane svoje normativne grupe pokušati prikloniti devijantnim grupama upuštanjem u rizična ponašanja.

Osim Jessora (1987), koji u svom modelu navodi nisko samopoštovanje kao jedan od glavnih prediktora pojave problematičnog ponašanja kod adolescenata, Wild, Flisher, Bhana i Lombard (2008) također su istraživali povezanost razine samopoštovanja i rizičnih ponašanja, a rezultati su pokazali da je povezanost statistički značajna, točnije, da su djevojke nižeg samopoštovanja najrizičnija skupina kada je riječ o problematičnim ponašanjima seksualne naravi. Izuzev rizika za upuštanje u problematična ponašanja, za osobe s niskim samopoštovanjem, prema nekim je istraživanjima karakteristično i da generalno radije komuniciraju putem tehnologije.

Jedno od istraživanja (Jonsson, 2004) navodi da osobe s nižom razinom samopoštovanja generalno preferiraju ICT (eng. *Information and communications technology*) komunikaciju više od one tradicionalne, „licem u lice“. Prema tome, istraživanja ukazuju i na to da pojedinci niskog samopoštovanja često podliježu rizičnim ponašanjima, i da se ugodnije osjećaju u „online“ interakcijama pa je moguće pretpostaviti da će u većoj mjeri sekstati od onih s visokom razinom samopoštovanja. Vođeni tom pretpostavkom, Wachs, Wright i Wolf (2017) navode da adolescenti s niskim samopoštovanjem putem sekstinga grade ljubavne odnose iz prividno sigurnije pozicije

od one putem osobnog kontakta. Svojim su istraživanjem potvrdili pretpostavku o povezanosti sekstinga i samopoštovanja – nisko samopoštovanje značajno je bilo povezano s vjerojatnošću sekstanja. Jednako tako, jedna od pretpostavki o mehanizmima koji leže u podlozi povezanosti samopoštovanja i sekstinga nalaže da će osobe nižeg samopoštovanja sekstati kako bi se osjećale poželjnije i dobile pažnju, no moguće je i da je jedan od razloga što posjeduju slabije vještine suočavanja s pritiskom vršnjaka, što je posebno istaknuto kod djevojaka niskog samopoštovanja (Klettke, Hallford i Mellor, 2014). Ybarra i Mitchell (2014) bavili su se upravo ovim pitanjem, a rezultati njihovog istraživanja ukazuju na to da su djevojke koje su ostvarile niske rezultate na mjerama samopoštovanja posebno rizična skupina za slanje provokativnih i eksplicitnih fotografija. U istraživanju Gamez-Guadriz i de Satisteban (2018) nastojalo se utvrditi povezanost već navedenih varijabli, no i stabilnost iste povezanosti. Rezultati su pokazali da povezanost sekstinga i samopoštovanja postoji, no samopoštovanje se nije pokazalo kao longitudinalni prediktor u ponovljenom mjerenu nakon godine dana.

2. Cilj, problemi i hipoteze

2.1. Cilj

Cilj je istraživanja ispitati odnos spola, razine samopoštovanja, tolerancije devijantnosti i učestalosti sekstinga.

2.2. Problemi

Problem 1: Ispitati spolne razlike u učestalosti slanja poruka seksualnog sadržaja.

Problem 2: Ispitati mogućnost predviđanja učestalosti slanja poruka seksualnog sadržaja na temelju tolerancije devijantnosti i samopoštovanja.

Problem 3: Ispitati moderatorsku ulogu spola u odnosu učestalosti slanja poruka seksualnog sadržaja i samopoštovanja.

2.3. Hipoteze

Hipoteza 1: Postoji statistički značajna razlika u učestalosti sekstinga s obzirom na spol, pri čemu će mladići u većoj mjeri slati poruke seksualnog sadržaja.

Hipoteza 2: Tolerancija devijantnosti je pozitivni, a samopoštovanje negativan prediktor učestalosti slanja poruka seksualnog sadržaja.

Hipoteza 3: Djevojke koje su nižeg samopoštovanja češće će se upuštati u slanje poruka seksualnog sadržaja.

3. Metoda

3.1. Sudionici

U ovom je istraživanju sudjelovalo $N=584$ sudionika, pri čemu je $N=296$, odnosno 50.7% ženskog i $N=288$, odnosno 49.3% muškog spola. Dob sudionika kretala se u rasponu od 14 do 19 godina s prosječnom dobi $M=17.06$ ($SD=1.255$), pri čemu su sve dobne skupine unutar raspona podjednako zastupljene. Najveći broj sudionika, $N=319$ (54.6%) pohađa gimnaziju, dok $N=183$ (31.3.%) pohađa četverogodišnju strukovnu školu, $N=56$ (9.6%) trogodišnju strukovnu školu, $N=23$ (3.9%) medicinsku školu i $N=3$ (0.5%) umjetničku školu. Velika većina sudionika ima otvoren profil na društvenim mrežama, u najvećem broju Facebook ($N=553$, 94.7%) i Instagram ($N=549$, 94%), dok to nije slučaj sa stranicama za online upoznavanje budući da $N=561$, to jest 96.1% sudionika nema otvoren profil niti na jednoj stranici takvog tipa.

Po pitanju seksualne orijentacije, $N=482$ (82.5%) sudionika ju opisuju kao heteroseksualno, dok se $N=36$ (6.2%) izjasnilo kao osoba biseksualne orijentacije, a $N=11$ (1.9%) kao osoba homoseksualne orijentacije. $N=55$, odnosno 9.4% sudionika nije željelo odgovoriti na pitanje ili nisu sigurni u svoje opredjeljenje. Većina sudionika trenutno nije u ljubavnoj vezi, točnije njih $N=430$ (73.6%), a $N=154$ (26.4%) sudionika trenutno je u vezi i to u prosjeku $M=15.36$ ($SD=32.772$) mjeseci.

3.2. Instrumenti

Upitnik adolescentskog zdravlja i razvoja (AHDQ; Jessor, Costa i Turbin, 2002) korišten je kako bi se ispitale individualne karakteristike, percipirana okolina i rizična i prosocijalna ponašanja. U izvornoj verziji upitnik sadrži 335 čestica kojima se ispituju demografska obilježja, percepcija odnosa s roditeljima i vršnjacima, percepciju okoline, konzumacija alkohola i upotreba psihoaktivnih tvari, pušenje, rani seksualni odnosi te ometajuća ponašanja. U originalnoj verziji, sustav individualnih karakteristika sastoji se od 12 subskala s Cronbach vrijednostima između .69 i .93., a faktor percipirane okoline sadrži 9 subskala s Cronbach vrijednostima koje se kreću od .61

do .79. Ponudeni odgovori na pitanja upitnika kreću su na skali Likertovog tipa od 4 stupnja. Uz dopuštenje autora, korištena je modificirana verzija ovog upitnika koja se sastojala od ukupno 302 čestice. Pitanja koja sadržajno tvore faktor sustava ponašanja i ispituju rizična ponašanja (uzimanje alkohola i psihoaktivnih tvari te pušenje) prilagođena su tako da ispituju ponašanja vezana uz seksting, a pitanja su preuzeta iz Upitnika o seksu i tehnologiji. Subskale korištene u ovom istraživanju su tolerancija devijantnosti, koja se sastojala od 13 čestica koje su ispitivale stav prema problematičnim oblicima ponašanja (npr. *Koliko smatraš pogrešnim namjerno oštetiti javni ili privatni prostor?*). Pouzdanost ove skale iznosila je $\alpha=.89$. Skala samopoštovanja, odnosno osjećaja vlastite vrijednosti sastojala se od 6 čestica (npr. *Koliko smatraš da si sposoban/na biti uspješan/na u školi?*), a njena je pouzdanost iznosila $\alpha=.64$. Rezultat svake korištene subskale formiran je kao aritmetička sredina odgovora svih čestica koje tvore subskalu. Veći rezultat na subskali tolerancije devijantnosti predstavlja pozitivniji stav prema devijantnom ponašanju, dok veći rezultat na subskali samopoštovanja označava veći osjećaj vlastite vrijednosti.

Upitnik o seksu i tehnologiji korišten je u svrhu ispitivanja uključenosti sudionika u seksting, a prilagođena je verzija originalnog *Sex and tech survey questionnaire – STSQ* (National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy & Cosmogirl.com, 2008) sastoji se od 9 čestica koje ispituju ponašanja vezana uz seksting sudionika (primanje, slanje i prosljeđivanje poruka seksualnog sadržaja te dob prvog sekstinga i osobe s kojima je sudionik razmjenjivao poruke) i 6 čestica koje ispituju percepciju ponašanja i stavova prema sekstingu okoline sudionika. U ovom istraživanju korišteni su isključivo podaci o slanju seksualno eksplicitnih sadržaja, a rezultati subskale slanja formirani su kao aritmetička sredina odgovora (ponudeni odgovori su bili od 1=*nikada* do 5=*vrlo često*) na dvije odgovarajuće čestice: *Koliko si često poslao seksi sliku/snimku nekome?* i *Koliko često si poslao seksi tekstualnu poruku nekome?*. Pouzdanost navedene subskale iznosila je $\alpha=.71$.

3.3. Postupak

Istraživanje je provedeno u sklopu većeg projekta kojem je cilj ispitati karakteristike nasilja preko interneta, problematičnog igranja igrica i sekstinga kod adolescenata. Sudionici su upitnik ispunjavali putem online obrasca. Na samom početku upitnika navedene su kratke upute za ispunjavanje te je pojašnjena svrha istraživanja. Osim toga, istaknuto je na koji će se način

obrađivati dobiveni podaci i osigurati anonimnost pri ispunjavanju. Uslijedilo nekoliko sociodemografskih pitanja. U pojedinim dijelovima upitnika dodatno su pojašnjene upute za odgovaranje te definicije pojmova koji su potrebni kako bi same čestice sudionicima bile što jasnije. Također je naveden kontakt na koji se mogu obratiti stručnoj osobi ukoliko ih upitnik na bilo koji način uznemiri. Okvirni prosjek vremena potrebnog za rješavanje upitnika bio je 45 minuta. Sudionici su na kraju upitnika imali mogućnost ostaviti svoju e-mail adresu i na taj način sudjelovati u nagradnoj igri u kojoj je slučajnim odabirom jedna osoba dobila poklon bon u iznosu od 500 kn.

4. Rezultati

Prije provedbe same statističke analize rezultata provjeren je normalitet distribucija rezultata za varijable koje će se koristiti u obradi kako bi se utvrdio mogu li se provesti parametrijski postupci. Proveden je Kolmogorov-Smirnovljev test normaliteta koji je pokazao kako se distribucije varijabli statistički značajno razlikuju od normalne. Indeksi asimetričnosti i spljoštenosti također su uzeti u obzir, te se prema Klineovom kriteriju (Kline, 2005) izveden zaključak kako se ne radi o distribucijama koje u prevelikoj mjeri odstupaju od normalne, budući da vrijednosti indeksa asimetričnosti nisu veće od 3 niti vrijednosti indeksa spljoštenosti veće od 8 (Tablica 1). Shodno tome, u daljnjoj su obradi korišteni parametrijski postupci.

Tablica 1. Normalitet distribucija rezultata varijabli

Varijabla	K-S-Z	Indeks asimetričnosti	Indeks spljoštenosti
Učestalost sekstinga	0.29*	1.56	2.42
Samopoštovanje	0.10*	-1.27	2.43
Tolerancija devijantnosti	0.09*	-.22	1.50

Legenda: K-S-Z - Kolmogorov – Smirnovljev test, * $p < 0.01$

Koeficijenti unutarnje konzistencije varijabli Učestalost sekstinga i Tolerancija devijantnosti zadovoljavajući su budući da su vrijednosti njihovih Cronbach alpha veći od 0.70 (Field, 2013), dok je iznos istog koeficijenta za varijablu Samopoštovanje nešto niži, odnosno

iznosi 0.64. Za varijable Učestalost sekstinga (poruke) i Učestalost sekstinga (slike/videozapisi) nije bilo moguće izračunati Cronbach alpha koeficijent, budući da se sastoje od samo jedne čestice. Sudionici su na varijabli Učestalosti sekstinga (tekstualne poruke) postigli prosječnu vrijednost $M=1.77$ te za slike i/ili videozapise $M=1.32$, što je manje od centralne vrijednosti teorijskog raspona odgovora i prema tome ukazuje na rjeđe upuštanje sudionika u ponašanja sekstinga. Varijabla samopoštovanja ima prosječnu vrijednost $M=3.09$ što je veći iznos u odnosu na teorijski medijan, pa se može izvesti zaključak da sudionici u prosjeku imaju visoko samopoštovanje. Po pitanju tolerancije devijantnost sudionici su na ovoj varijabli u prosjeku postizali niže bruto rezultate – $M=1.91$ (teorijski maksimum iznosi 4), što znači da su pokazivali nižu razinu tolerancije na devijantna ponašanja.

Tablica 2. Deskriptivna statistika i koeficijent unutarnje konzistencije

Varijabla	M	SD	Empirijski raspon	Teorijski raspon	α
Učestalost sekstinga (poruke)	1.77	0.987	1.00-5.00	1.00-5.00	-
Učestalost sekstinga (slike/videozapisi)	1.32	0.690	1.00-5.00	1.00-5.00	-
Samopoštovanje	3.09	0.402	1.50-4.00	1.00-4.00	0.64
Tolerancija devijantnosti	1.91	0.556	1.00-4.00	1.00-4.00	0.89

4.1. Razlike u učestalosti upuštanja u seksting s obzirom na spol

Razlike u učestalosti sekstanja između adolescenata i adolescentica su ispitane t-testom. Za tekstualni seksting t-test iznosio je $t_{(584)}=1.856$ ($p>.05$) te ukazuje na to da ne postoji statistički značajna razlika u slanju seksualnih poruka kod djevojaka ($M=1.70$, $SD=0.961$) i mladića ($M=1.85$, $SD=1.010$). Za vizualni seksting (slike/videozapisi) t-test iznosio je $t_{(584)}=1.415$ ($p>.05$) i također ukazuje na to da ne postoji statistički značajna razlika u slanju seksualnih poruka kod djevojaka ($M=1.28$, $SD=0.659$) i mladića ($M=1.36$, $SD=0.720$).

4.2. Interkorelacije varijabli

Interkorelacije svih uključenih varijabli provjerene su prije provedbe moderatorske regresijske analize, a rezultati se nalaze u Tablici 3.

Tablica 3. Interkorelacije varijabli

Varijabla	1	2	3	4	5	6
1 Spol	-	0.03	-.08	-.06	.15**	.22**
2 Dob		-	.15**	.07	-.16**	.02
3 Učestalost sekstinga (poruke)			-	.59**	-.01	.15**
4 Učestalost sekstinga (slike/video)				-	.04	.12**
5 Samopoštovanje					-	.08*
6 Tolerancija devijantnosti						-

Legenda: Spol - 0=muškarci, 1=žene, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Iz korelacijske tablice vidljivo je kako postoji statistički značajna niska pozitivna korelacija između spola i samopoštovanja, iz čega je moguće zaključiti kako su djevojke imale veći stupanj samopoštovanja od mladića. Isto je tako spol pozitivno povezan i s tolerancijom devijantnosti pa su djevojke generalno imale i veći stupanj tolerancije na problematična ponašanja. Dob se pokazala statistički značajno nisko pozitivno povezanom s učestalošću sekstinga i nisko negativno povezanom sa samopoštovanjem pa su tako stariji sudionici u većoj mjeri sekstali i u prosjeku imali nižu razinu samopoštovanja. Statistički značajno pozitivno povezane pokazale su se varijable sekstinga u obliku poruka te slika i/ili videa pa se može zaključiti da su oni sudionici koji su češće slali eksplicitne tekstualne poruke, češće su slali i eksplicitne slike i videozapise. Oba navedena oblika sekstinga značajno su povezani s tolerancijom devijantnosti, dakle, generalno se može reći kako su sudionici s većom tolerancijom na devijantna ponašanja češće slali seksualno eksplicitne sadržaje. Sudionici s većom tolerancijom na devijantna ponašanja također su pokazivali i veći stupanj samopoštovanja. Spol se nije pokazao značajno povezan s učestalošću sekstinga, odnosno i djevojke i mladići u podjednakoj su mjeri sekstali. Također, nije se pokazala statistički značajna povezanost dobi i tolerancije na devijantna ponašanja. Nije se pokazalo značajno povezano ni samopoštovanje s učestalošću sekstinga, što upućuje na to da su se sudionici s različitim razinama samopoštovanja u jednakoj mjeri upuštali u seksting.

Pri interpretaciji vrijednosti koeficijenta korelacije u interkorelacijskoj tablici važno je istaknuti da je puna vrijednost korelacije između varijabli spol i učestalost sekstinga za poruke $r = -$

.077 te povezanost nije statistički značajna ($p>0.05$). S druge strane, koeficijent korelacije između samopoštovanja i tolerancije devijantnosti iznosi $r=.081$ i pokazao se statistički značajnim ($p<0.05$).

4.3. Doprinis varijable spola u predviđanju odnosa samopoštovanja i sekstinga

Kako bi se ispitala uloga spola u odnosu učestalosti sekstinga i samopoštovanja korišten je statistički postupak hijerarhijske regresijske analize. Rezultati su prikazani u Tablicama 4 i 5. U prvom koraku postupka vidljivo je kako su varijable spola i dobi objasnile 3% varijance rezultata za seksting putem tekstualnih poruka, dok se iste varijable nisu pokazale značajnima za slanje slika i videozapisa. Statistički značajnim prediktorom pokazale su se dob ($\beta=.15$, $p<0.01$), i spol ($\beta=-.08$, $p<0.05$), no samo za seksting putem poruka, što ukazuje na to da su stariji sudionici i mladići češće slali seksualno eksplicitne tekstualne poruke. U idućem je koraku uključena varijabla Tolerancija devijantnosti, koja se pokazala pozitivnim značajnim prediktorom i kod slanja poruka i kod slanja slika i videozapisa ($\beta=.14$, $p<0.01$ za slanje poruka i $\beta=.11$, $p<0.05$ za slanje slika/videozapisa) i objasnila dodatnih 2% varijance za tekstualne poruke i 1% varijance za slanje slika/videozapisa. Budući da viši rezultat na ovoj skali predstavlja višu toleranciju na devijantna ponašanja, iz ovih se podataka može zaključiti da su sudionici koji imaju viši prag tolerancije na devijantna ponašanja češće sekstali. Također, uključivanjem varijable Tolerancija devijantnosti u regresijskoj analizi koja se odnosila na seksting putem tekstualnih poruka vidljivo je kako spol ($\beta=-.05$, $p>0.05$) prestaje biti značajan prediktor. Uvidom u tablicu interkorelacija može se, prema tome, zaključiti da rezultati upućuju na mogućnost medijatorske uloge tolerancije devijantnosti u odnosu spola i sekstinga putem poruka. Treći je korak uključivao i varijablu Samopoštovanje, koja se nije pokazala statistički značajnom niti kod jedne vrste sekstinga te nije pridonijela objašnjenju varijance rezultata. Četvrti korak proveden je samo za učestalost slanja tekstualnih poruka, budući da se ni spol ni samopoštovanje nisu pokazali značajnim prediktorima za učestalost slanja slika i/ili videozapisa. U posljednjem je koraku ispitan moderatorski utjecaj spola na odnos samopoštovanja i učestalosti slanja tekstualnih poruka. Uključena je interakcija varijabli Samopoštovanje i Spol, koje su prethodno centrirane zbog minimiziranja problema multikolinearnosti (Aiken i West, 1991). Analiza je pokazala kako ne postoji značajna uloga navedene interakcije na odnos

samopoštovanja i sekstinga putem tekstualnih poruka te iz istog razloga nije objašnjen ni dodatan udio varijance uključivanjem ove interakcijske varijable.

Tablica 4. Prikaz rezultata hijerarhijske regresijske analize za ispitivanje uloge spola kao moderatora između odnosa varijabli samopoštovanja i učestalosti slanja seksualno eksplicitnih tekstualnih poruka

Prediktori	1. korak	2. korak	3. korak	4. korak
Spol	-.08*	-.05	-.05	-.05
Dob	.15**	.15**	.15**	.15**
Tolerancija devijantnosti		.14**	.14**	.14**
Samopoštovanje			.02	.02
Samopoštovanje x Spol				-.01
ΔR^2	.029	.018	.000	.000
R^2	.029	.047	.047	.047
F	8.741**	10.763**	.204	.033

Legenda: Spol - 0=muškarci, 1=žene, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

Tablica 5. Prikaz rezultata hijerarhijske regresijske analize za ispitivanje uloge spola kao moderatora između odnosa varijabli samopoštovanja i učestalosti slanja seksualno eksplicitnih slika/snimaka

Prediktori	1. korak	2. korak	3. korak
Spol	-.06	-.04	-.03
Dob	.07	.07	.08
Tolerancija devijantnosti		.11*	.11**
Samopoštovanje			.06
ΔR^2	.008	.011	.003
R^2	.008	.019	.023
F	2.445	6.512	1.881

Legenda: Spol - 0=muškarci, 1=žene, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

5. Rasprava

Cilj je ovog istraživanja bio ispitati odnos individualnih karakteristika i sekstinga kod pojedinca. Individualne karakteristike koje su bile u fokusu istraživanja bile su tolerancija devijantnosti i samopoštovanje.

U samom početku pretpostavljene su tri hipoteze. Prva hipoteza pretpostavljala je kako će postojati statistički značajna razlika u učestalosti slanja seksualno eksplicitnih poruka s obzirom na spol. Druga hipoteza odnosila se na pretpostavku da će tolerancija devijantnosti biti pozitivan, a samopoštovanje negativan prediktor učestalosti sekstinga. Trećom je hipotezom pretpostavljeno da će se djevojke nižeg samopoštovanja češće upuštati u slanje poruka seksualnog sadržaja.

Iako je prvom hipotezom pretpostavljeno kako će spol imati statistički značajnu ulogu u učestalosti sekstanja, u ovom istraživanju ta hipoteza nije potvrđena. Naime, sudionici u ovom istraživanju podjednako su se upuštali u slanje seksualno eksplicitnih slika i/ili videozapisa, neovisno o spolu, iako rezultati ukazuju na mogućnost postojanja medijacijske uloge tolerancije devijantnosti na odnos spola i sekstinga, što će biti dodatno objašnjeno u daljnjoj raspravi. Liong i Cheng (2017) u svojem su istraživanju ispitivali razlike u učestalosti sekstanja s obzirom na spol, a njihovi su rezultati pokazali kako će mladići generalno biti spremniji sekstati od djevojaka. Kao moguće objašnjenje ponudili su različite rezultate na postavkama teorije planiranog ponašanja – mladići su iskazivali pozitivnije stavove prema sekstanju, subjektivne norme su ukazivale da im je sekstanje prihvatljivo, a samoefikasnost kod mladića je ukazivala na doživljaj da imaju kontrolu nad tim ponašanjem. Pronašli su pozitivnu povezanost između rezultata na mjerama subjektivnih normi i sekstinga te negativnu povezanost percipirane bihevioralne kontrole i sekstinga kod djevojaka. Također, West i sur. (2014) izvještavaju o spolnoj razlici u frekvenciji sekstinga, pri čemu su mladići češće sekstali nego djevojke, što objašnjavaju nalazima brojnih istraživanja o tome da su mladići skloniji prosljeđivanju primljenog sadržaja (Strassberg i sur., 2013; Curnutt, 2012) pa su djevojke na taj način izložene većem riziku od socijalno nepoželjnih posljedica i zbog toga se teže upuštaju u seksting. Stavovi društva također su velik faktor utjecaja na ponašanje mladih. U istraživanju koje je ispitivalo stavove prema sekstingu, većina je sudionika iskazala slaganje s time da djevojke koje se odluče sekstati svjesno krše društveno prihvatljivu spolnu ulogu i time se odriču prava da njihov seksualan sadržaj ne bude prosljeđen ili objavljen. Ovakvi stavovi

posljedično mogu dovesti do toga da su djevojke u slučaju javne objave istog u nekoj mjeri nezaštićene i na meti društvene osude. U istraživanju Dir, Coskunpinar, Steiner i Cyders (2013) pokazalo se kako muškarci imaju pozitivnija očekivanja od sekstinga nego žene, odnosno u većoj mjeri očekuju da će razmjena seksualno eksplicitnog sadržaja rezultirati spolnim odnosom, što se svakako može smatrati jednim od važnih faktora u nastojanjima analize spolne razlike po pitanju sekstinga. S druge strane, Springston (2017) u svojem je istraživanju dobila rezultate da su djevojke češće izložene pritisku da šalju seksualno eksplicitne poruke, dok su mladići češće ti koji vrše pritisak. U istom se istraživanju pokazalo i da ne postoji spolna razlika u samoj frekvenciji sekstanja, no ističe se kako postoji značajna razlika u motivaciji za seksting. Naime, mladići su češće slali seksualno eksplicitne sadržaje iz “hedonističkih” razloga – da bi se dobro osjećali ili zadovoljili neke seksualne potrebe, dok su djevojke češće izvještavale kako su slale seksualne sadržaje zbog vlastite nesigurnosti, odnosno iz straha da ih njihov partner ili partnerica neće voljeti ako im ne udovolje. Također, djevojke su kao najvažnije razloge zašto se ne upuštaju u seksting navodile strah od narušavanja ugleda, strah od toga da poslani sadržaji ne budu javno eksponirani i utjecaja takvog scenarija na njihovu budućnost. Dakle, unatoč tome što bi djevojke prema tradicionalnoj spolnoj ulozi trebale u većoj mjeri slati seksualiziranu sliku o sebi (Bailey i Hanna, 2011), što je osnovna pretpostavka teorije da će djevojke češće sekstati, u većini se istraživanja ta pretpostavka nije pokazala točnom, a razlog tome svakako može biti veći rizik od socijalnih sankcija na koje djevojke mogu naići u slučaju da njihovi seksualni sadržaji postanu javno dostupni.

Druga hipoteza djelomično je potvrđena, budući da se tolerancija devijantnosti pokazala pozitivnim prediktorom. Prema postavkama Jessorove teorije (Jessor i sur., 1977), tolerancija devijantnosti prediktor je širokog raspona rizičnih ponašanja, a u ovo je istraživanje potvrdilo povezanost i kada se radi o sekstingu. Kako i sam Jessor navodi, tolerancija devijantnosti može se definirati kao pozitivan stav prema problematičnim ponašanjima (1987). Brojni drugi znanstvenici također pokazali postojanje pozitivne povezanosti stava i određenog rizičnog ponašanja – poput prometa (Iversen, 2004), konzumacije alkohola u mlađoj odrasloj dobi (O’Callaghan i sur., 1997) ili marihuane (Hohman i sur., 2013) te seksualnih ponašanja (Cha i sur., 2007). U zadnje spomenutom, istraživači su provodili istraživanje na studentima, a rezultati su pokazali kako postoji pozitivna povezanost mjera stavova prema predbračnom seksu i samog ulaska u spolne odnose prije braka. Pretpostavili su kako je jedan od najvažnijih faktora ovakvog rezultata upravo

kultura, budući da je riječ o uzorku korejskih studenata. Naime, navode kako kultura Južne Koreje naglašava red, harmoniju, bliske obiteljske odnose i predbračnu čistoću, a predbračni seks smatra se socijalno neprihvatljivim. Ovakav se nalaz može povezati i sa snažnom katoličkom kulturom u Hrvatskoj, pri čemu katolicizam također ističe važnost predbračne čistoće. Štoviše, Pew Research Centre (2018) proveo je istraživanje o religioznosti europskih zemalja. Prema rezultatima, Hrvatska je najreligioznija katolička zemlja Europe na ljestvicama religijskih uvjerenja i praksi. Još je jedno istraživanje potvrdilo povezanost stava sa seksualnim ponašanjem. Montanaro i Bryan (2014) pronašli su povezanost pozitivnog stava prema nezaštićenom seksu s namjerom upuštanja u isti, a potom i sa samim izlaganjem nezaštićenom spolnom odnosu. Upravo je ovo istraživanje, kao i spomenuta prethodna, isticalo važnost namjere upuštanja u ponašanje i njene moderatorske uloge u odnosu između stava i ponašanja. Navedeno predstavlja temelj *Teorija razložite akcije* (TRA), čiji se konstrukti u velikom broju istraživanja dovode u vezu s rizičnim ponašanjem. Osnovna postavka TRA jest da je namjera osobe da se upusti u određeni tip ponašanja glavni prediktor samog ponašanja, a stavovi i subjektivne norme ključne determinante koje utječu na bihevioralnu namjeru (Fishbein i Ajzen, 1975). Budući da je cilj same teorije na temelju stavova pokušati predvidjeti ljudsko ponašanje, ista se može primijeniti i na ponašanja koja se smatraju rizičnima i direktno dovesti u vezu s mjerom tolerancije devijantnosti i sekstinga. Naime, kako je tolerancija devijantnosti po svojoj definiciji mjera stava prema problematičnim, tj. devijantnim ponašanjima, a sekstanje oblik određene vrste rizičnog seksualnog ponašanja, logično je za zaključiti kako je utvrđena povezanost između pozitivnog stava (visoke tolerancije devijantnosti) i frekvencije sekstanja u potpunosti u skladu s Fishbeinovom i Ajzenovom teorijom. U skladu s navedenim, rezultati istraživanja koje su proveli Walrave i sur. (2015) ukazuju na postojanje visoke pozitivne povezanosti pozitivnog stava prema sekstingu i namjere sekstanja, kao i pozitivnu povezanost s ponašanjem, tj. upuštanjem u seksting. Iako TRA pretpostavlja indirektnu povezanost stavova i ponašanja, kada je riječ o rezultatima ovog istraživanja utvrđena je direktna korelacija, što samo po sebi ne isključuje mogućnost eventualnog medijatorskog utjecaja namjere na sudjelovanje u sekstingu.

S obzirom na to da se samopoštovanje nije pokazalo značajnim prediktorom učestalosti sekstanja, druga hipoteza nije u potpunosti prihvaćena. Osnovu pretpostavljene hipoteze o povezanosti razine samopoštovanja i frekvencije sekstanja činili su rezultati dosadašnjih istraživanja. Uzrokom povezanosti bavio se Kaplan (1975) koji je u svojem radu predložio teoriju

da će pojedinci koji dožive odbacivanje iz svoje konvencionalne socijalne grupe razviti osjećaj niskog samopoštovanja i iz tog razloga neće imati motivaciju za konformiranjem s normama te grupe i prihvaćanje će potražiti u devijantnim grupama. Drugi znanstvenici pretpostavljaju kako će osobe s niskim samopoštovanjem rizično ponašanje koristiti kao mehanizam suočavanja s negativnim emocijama, budući da im je to jedini dostupan mehanizam, ali i zato što su podložniji vršnjačkom pritisku (Jessor, Van Den Bos, Vanderryn, Costa i Turbin 1995). Kada se radi o rizičnim ponašanjima vezanih uz korištenje tehnologije, točnije mobilnih uređaja, pokazalo se da su osobe koje su postigle niže rezultate na mjerama samopoštovanja bile sklonije problematičnom, odnosno, u ovom slučaju, prekomjernom korištenju mobitela (Ehrenberg, Juckes, White i Walsh, 2008). Osim toga, Wild i sur. (2008) pronašli su povezanost niske razine samopoštovanja i rizičnih seksualnih ponašanja kod adolescenata i kod odraslih. U istraživanju Scholes-Balog, Francke i Hemphill. (2016) rezultati su pokazali da su oni sudionici koji su imali višu razinu samopoštovanja rjeđe sekstali. Suprotno prethodno navedenom, neki istraživači nisu pronašli povezanost samopoštovanja i rizičnog ponašanja. Scheier, Botvin, Griffin i Nichols (2000) navode da nema značajne povezanosti s problematičnom konzumacijom alkohola, Carvajal, Wiatrek, Evans, Knee, i Nash, (2000) nisu pronašli povezanost s pušenjem cigareta, Koval, Pederson, Mills, McGrady i Carvajal (1999) s uzimanjem psihoaktivnih tvari, dok su rezultati istraživanja Hockaday, Jasper Crase, Shelley i Stockdale (2000) pokazali kako nisko samopoštovanje nije prediktor upuštanja u rane seksualne odnose. Hudson i Fetro (2015) izvještavaju o jednakoj zastupljenosti sekstinga kod osoba svih razina samopoštovanja te kao jedan od mogućih razloga za ovakve rezultate navode da se osobe niskog i osobe visokog samopoštovanja potencijalno razlikuju u motivaciji za sekstanje, ali da podjednako često sekstaju. Naime, osobe s visokim samopoštovanjem vjerojatnije imaju pozitivnu sliku o sebi i svojem tijelu, pa seksualno eksplicitne slike mogu slati kao neku vrstu nagrade primatelju, dok bi osobe s niskim samopoštovanjem mogle slati jednake sadržaje zbog popuštanja pod pritiskom ili ucjenom od strane primatelja. Kawabata, Cross, Nishioka i Shimai (1999) sugeriraju da bi jedan od razloga također mogao biti što istraživanja uzimaju mjere generalnog samopoštovanja, a smatraju da bi se točniji rezultat dobio kada bi se koristile mjere specifičnog samopoštovanja, kao npr. samopoštovanja vezanog za obitelj, za određene sposobnosti ili kompetencije, a takav stav argumentiraju time što i sami programi jačanja samopoštovanja u specifičnoj domeni pokazuju veću uspješnost nego programi kojima je cilj poboljšati generalan osjećaj samopoštovanja.

Treća i posljednja hipoteza pretpostavljala je medijatorsku ulogu spola u odnosu samopoštovanja i sekstinga i to na način da će djevojke s nižim samopoštovanjem biti sklonije sekstingu. Budući da se na temelju analize rezultata može zaključiti da spol nije imao statistički značajnu ulogu odnosu između samopoštovanja i sekstinga, ova hipoteza također nije potvrđena. Dosadašnja istraživanja idu u prilog postavljenoj hipotezi, odnosno potvrđuju kako nisko samopoštovanje ima veću značajnost kao prediktor rizičnog ponašanja kod djevojaka. Kad se radi o pušenju cigareta i konzumaciji alkohola, nisko je samopoštovanje prediktor kod djevojaka, no kod mladića ne (Abernathy, Massad i Romano-Dwyer, 1995; Koval i sur., 2000). Wild i sur. (2008) ispitivali su generalan osjećaj vlastite vrijednosti kod adolescenata, a isti se pokazao negativnim prediktorom rizičnog seksualnog ponašanja kod ženskog dijela ispitanika. Također, Quatman i Watson (2001) ispitivali su razlike u samopoštovanju između mladića i djevojaka u adolescenciji i rezultati su pokazali da mladići imaju veću razinu samopoštovanja u gotovo svim ispitivanim domenama (kao na primjer fizička privlačnost, akademska kompetentnost, obitelj i sigurnost u sebe). Iste rezultate potvrđuju i Moksnes i Espnes (2013), čije istraživanje podupire podatak kako mladići postižu više rezultate na mjerama samopoštovanja. Kontrastno ovim istraživanjima, Bhardwaj i Agrawal (2013) nisu pronašli spolne razlike u razini općeg samopoštovanja na uzorku mladih u ranoj adolescenciji i predadolescentnom razdoblju. Slijedom iznad navedenog, rezultati po pitanju odnosa spola, samopoštovanja i sekstinga oprečni su, a moguće je da je nekonzistentnost nalaza po pitanju ove teme rezultat kulturalnih razlika, društvenih okolnosti vremena u kojem su istraživanja provedena i razlike u samoj metodologiji, odnosno instrumenata koji su mjerili navedene varijable. Iako se spol nije pokazao medijatorom odnosa između samopoštovanja i sekstinga, rezultati hijerarhijske regresije ukazuju na to da je moguće da je tolerancija devijantnosti medijator odnosa spola i sekstinga putem tekstualnih poruka. Pri tome, važno je napomenuti kako se tolerantnost na devijantna ponašanja pokazala pozitivnim prediktorom i kada je riječ o slanju slika i videozapisa seksualnog sadržaja. U ovom su istraživanju rezultati pokazali da djevojke imaju veću toleranciju na devijantna ponašanja, iako su Ronay i Kim (2006) u svojem istraživanju izložili nalaze da su muškarci ti koji iskazuju pozitivniji stav prema rizičnim ponašanjima, barem kada je riječ o eksplicitnim mjerama stavova, dok mjere implicitnih stavova nisu pokazale spolnu razliku. Ovakve rezultate objašnjavaju time što postoji kulturalno uvjetovano vjerovanje kako su muškarci ti koji bi trebali biti hrabri, odvažni i skloni avanturama, odnosno da su glavni uzroci spolne razlike u stavu prema rizičnom ponašanju zapravo spolni stereotipi.

6. Ograničenja i implikacije

Postoje određena ograničenja provedenog istraživanja, a prvo i osnovno je problematika definiranja sekstinga koja je još uvijek nerazjašnjena. Uspostavljanje konsenzusa vezanog uz definiranje pojma nužno je kako bi se precizno mogle ispitivati značajke sekstinga. Barrense-Dias i sur. (2017) sugeriraju kako su glavne stavke ujednačavanja definicije priroda sekstinga (slanje, primanje i prosljeđivanje), vrsta sadržaja (tekst, slika ili videozapis), vrsta prijenosa sadržaja (slanje privatno jednoj osobi i/ili javna objava sadržaja) i same seksualne karakteristike sadržaja (kod tekstualne poruke – poziv na spolni odnos, opis spolnog odnosa; kod fotografija i videozapisa – prikaz određenih dijelova tijela, seksualno sugestivni sadržaji i sl.). Iduće ograničenje ovog istraživanja je niska pouzdanost subskale koja je ispitivala samopoštovanje, za koju je Cronbach alfa iznosila 0.64. U budućim bi istraživanja bilo korisno dijelove AHDQ upitnika koji ispituju konstrukte poput samopoštovanja zamijeniti instrumentom poput Rosenbergove skale samopoštovanja (1965), koja je jedna od najčešće korištenih mjera samopoštovanja i ujedno ima višu pouzdanost ($\alpha=0.88$). Ono što bi također bilo korisno je ispitivanje samopoštovanja u specifičnim područjima kao što su obitelj, prijatelji, fizički izgled i ostala važna područja samodoživljavanja, umjesto mjera generalnog samopoštovanja, jer će takav pristup ubuduće dati precizniji podatak o samopoštovanju kao prediktoru (Wild i sur., 2008). Osim toga, nedostatak istraživanja je svakako i dugotrajnost ispunjavanja kompletnog upitnika i velik broj čestica koji mogu izazvati zamor i manjak koncentracije pri odgovaranju kod sudionika. Nadalje, s obzirom na to da su sudionici pri odgovaranju na čestice koristili mjere samoprocjene, u takvim se slučajevima uvijek postavlja pitanje toga koliko su sami odgovori validni, odnosno koliko su ispitanici pri odgovaranju bili iskreni. Unatoč mogućim ograničenjima samoprocjene, to je ipak najprimjereniji način mjerenja stavova ili samopoštovanja pojedinca. Važno je uzeti u obzir i da postoji mogućnost da su sudionici davali socijalno poželjne odgovore zbog same tematike istraživanja, odnosno da su u manjoj mjeri izvještavali o sekstanju no što je to u stvarnosti te da su generalno izražavali socijalno prihvatljiviji, odnosno negativniji stav prema problematičnim ponašanjima.

7. Zaključak

Cilj ovog rada bio je ispitati povezanost tolerancije devijantnosti, samopoštovanja i sekstinga te utjecaj varijable spola na povezanost samopoštovanja i sekstinga.

Rezultati su pokazali kako ne postoji spolna razlika u slanju seksualno eksplicitnih sadržaja. Po pitanju povezanosti tolerancije devijantnosti i samopoštovanja, pokazalo se kako je tolerancija devijantnosti značajan prediktor na način da će osobe koje su tolerantnije na devijantna ponašanja češće sekstati, dok se samopoštovanje nije pokazalo značajnim prediktorom. Rezultati impliciraju i da potencijalno postoji medijatorska uloga tolerancije devijantnosti na odnos između spola i sekstinga. Također, spol nije imao značajan utjecaj na povezanost varijabli samopoštovanja i frekvencije sekstinga.

Preporuka je provesti dodatna istraživanja o odnosu individualnih karakteristika i sekstinga uz uzimanje u obzir navedenih ograničenja istraživanja.

Literatura

- Abernathy, T. J., Massad, L. i Romano-Dwyer, L. (1995). The relationship between smoking and self-esteem. *Adolescence*, 30(120), 899-907.
- Aiken, L. S. i West, S. G. (1991). *Multiple Regression: Testing and Interpreting Interactions*. London: Sage Publications.
- Associated Press & MTV (2009). *AP–MTV Digital abuse study, Executive Summary*. Preuzeto s http://www.athinline.org/MTV-AP_Digital_Abuse_Study_Executive_Summary.pdf
- Bailey, J. i Hanna, M. (2011). The Gendered Dimensions of Sexting: Assessing the Applicability of Canada's Child Pornography Provision. *Canadian Journal of Women and the Law*, 23(2), 405-441.
- Barrense-Dias, Y., Berchtold, A., Surís, J. C. i Akre, C. (2017). Sexting and the Definition Issue. *Journal of Adolescent Health*, 61(5), 544-554.
- Baumgartner, S. E., Sumter, S. R., Peter, J., Valkenburg, P. M. i Livingstone, S. (2014). Does country context matter? Investigating the predictors of teen sexting across Europe. *Computers in Human Behavior*, 34, 157-164.
- Bhardwaj, A. K. i Agrawal, G. (2013). Gender difference in pre-adolescents' self-esteem. *International Journal of Social Science Interdisciplinary Research*. 8, 114-119.
- Brady, S. S. i Halpern-Felsher, B. L. (2008). Social and emotional consequences of refraining from sexual activity among sexually experienced and inexperienced youths in California. *American Journal of Public Health*, 98, 162–168.
- Carpenter, L. (2005). *Virginity Lost: An Intimate Portrait of First Sexual Experiences*. New York: NYU Press.
- Carvajal, S. C., Wiatrek, D. E., Evans, R. I., Knee, C. R. i Nash, S. G. (2000). Psychosocial determinants of the onset and escalation of smoking: cross-sectional and prospective findings in multiethnic middle school samples. *Journal of Adolescent Health*, 27(4), 255-65.

- Casas, J. A., Ojeda, M., Elipe, P. i Del Rey, R. (2019). Exploring which factors contribute to teens' participation in sexting. *Computers in Human Behavior*, *100*, 60-69.
- Cha, E. S., Doswell, W. M., Kim, K. H., Charron-Prochownik, D. i Patrick, T. E. (2007). Evaluating the theory of planned behavior to explain intention to engage in premarital sex amongst Korean college students: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*, *44*, 1147–57.
- Champion, A. R. i Pedersen, C. L. (2015). Investigating differences between sexters and non-sexters on attitudes, subjective norms, and risky sexual behaviours. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, *24*(3), 205-214.
- Crimmins, D. M. i Seigfried-Spellar, K. C. (2017). Adults who Sext: Exploring Differences in Self-Esteem, Moral Foundations, and Personality. *International Journal of Cyber Criminology*, *11*(2), 169-182.
- Curnutt, H. (2012). Flashing Your Phone: Sexting and the Remediation of Teen Sexuality. *Communication Quarterly*, *60*(3), 353-369.
- Davidson, J. (2015): *Sexting: Gender and teens*. Springer.
- Delevi, R. i Weisskirch, R.S. (2013) Personality Factors as Predictors of Sexting. *Computers in Human Behavior*, *29*, 2589-2594.
- Dir A. L., Coskunpinar, A, Steiner J. L. i Cyders MA. (2013) Understanding differences in sexting behaviors across gender, relationship status, and sexual identity, and the role of expectancies in sexting. *Cyberpsychology, behavior and social networking*, *16*(8), 568-74.
- Döring, N. (2014). Consensual sexting among adolescents: Risk prevention through abstinence education or safer sexting? *Cyberpsychology Journal of Psychosocial Research in cyberspace*, *8*(1).
- Donnelly, D., Burgess, E., Anderson, S., Davis, R. i Dillard, J. (2001). Involuntary celibacy: A life course analysis. *The Journal of Sex Research*, *38*, 159–169.
- Ehrenberg, A., Juckes, S., White, K. M. i Walsh, S. P. (2008) Personality and self-esteem as predictors of young people's technology use. *Cyberpsychology & Behavior*, *11*(6), 739-41.

- Field, A.P. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics (4th Edition)*. London: Sage publications.
- Fishbein, M. i Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Gámez-Guadix, M. i de Santisteban, P. (2018). “Sex Pics?”: Longitudinal Predictors of Sexting Among Adolescents. *Journal of Adolescent Health, 63*(5), 608-614.
- Gil-Llario, M. D., Morell-Mengual, V., Giménez García, C., i Ballester-Arnal, R. (2020). The phenomenon of Sexting among Spanish Teenagers: Prevalence, Attitudes, Motivations and Explanatory Variables. *Annals of Psychology, 36*(2), 210-219.
- Hockaday, C., Jasper Crase, S., Shelley, M. C. i Stockdale, D. F. (2000). A Prospective Study of Adolescent Pregnancy. *Journal of Adolescence, 23*(4), 423-38.
- Hohman, Z. P., Crano, W. D., Siegel, J. T. i Alvaro, E. M. (2013). Attitude ambivalence, friend norms, and adolescent drug use. *Prevention Science, 15*(1), 65–74.
- Houck, C. D., Barker, D., Rizzo, C., Hancock, E., Norton, A. i Brown, L. K. (2014). Sexting and Sexual Behavior in At-Risk Adolescents. *Pediatrics, 133*(2), 276-282.
- Hudson, H. K. i Fetro, J. V. (2015). Sextual activity: Predictors of sexting behaviors and intentions to sext among selected undergraduate students. *Computers in Human Behavior, 49*, 615–622.
- Iversen, H. i Rundmo, T. (2004). Attitudes towards traffic safety, driving behaviour and accident involvement among the Norwegian public. *Ergonomics, 47*, 555–572.
- Jessor, R. (1987). Problem-behavior theory, psychosocial development and adolescent problem drinking. *British Journal of Addiction, 82*, 331-342.
- Jessor, R. (1991). Risk behavior in adolescence: A psychosocial framework for understanding and action. *Journal of Adolescent Health, 12*, 597-605.
- Jessor, R. i Jessor, S. L. (1977). *Problem behavior and psychosocial development: A longitudinal study of youth*. New York: Academic Press.

- Jessor, R., Van Den Bos, J., Vanderryn, J., Costa, F. M. i Turbin, M. S. (1995). Protective factors in adolescent problem behavior: Moderator effects and developmental change. *Developmental Psychology*, 31(6), 923–933.
- Jonsson, L. S., Priebe, G., Bladh, M., i Svedin, C. G. (2014). Voluntary sexual exposure online among Swedish youth – social background, internet behaviour and psychosocial health. *Computers in Human Behavior*, 30, 181-190.
- Kaestle, C. E., Halpern, C. T., Miller, W. C. i Ford, C. A. (2005). Young age at first sexual intercourse and sexually transmitted infections in adolescents and young adults. *American Journal of Epidemiology*, 161, 774–780.
- Kaplan, H. B. (1975). *Self-attitudes and deviant behavior*. Oxford: Goodyear.
- Kar, S. K., Choudhury, A. i Singh, A.P. (2015) Understanding normal development of adolescent sexuality: a bumpy ride. *Journal of Human Reproductive Sciences*. 8(2), 70–74.
- Kawabata, T., Cross, D., Nishioka, N. i Shimai, S. (1999). Relationship between self-esteem and smoking behavior among Japanese early adolescents: Initial results from a three-year study. *Journal of School Health*. 69(7), 280-84.
- Klettke, B., Hallford, D. J., i Mellor, D. J. (2014). Sexting prevalence and correlates: A systematic literature review. *Clinical Psychology Review*, 34(1), 44–53.
- Kline, R.B. (2005). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. New York London: The Guilford Press.
- Koval, J., Pederson, L., Mills, C. A., McGrady, G. A, i Carvajal, S. C. (2000). Models of the relationship of stress, depression, and other psychosocial factors to smoking behavior: A comparison of a cohort of students in Grades 6 and 8. *Preventive Medicine*, 30(6), 463-77.
- Lee, M., Crofts, T., McGovern, A. i Milivojević, S. (2015). Sexting among young people: Perceptions and Practices. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, 508(1).
- Lehr, V. D. (2008). Developing sexual agency: Rethinking late nineteenth and early twentieth century theories for the twenty-first century. *Sexuality & Culture*, 12, 204-220.

- Lenhart, A. (2009). *Teens and sexting: How and why minor teens are sending sexually suggestive nude or nearly nude images via text messages*. Washington, DC: Pew Internet & American Life Project. Preuzeto s <http://www.pewinternet.org/Reports/2009/Teens-and-Sexting.aspx>
- Liong, M. i Cheng, G. H.-L. (2017) Sext and gender: examining gender effects on sexting based on the theory of planned behaviour. *Behaviour & Information Technology*, 36(7).
- Livingstone, S. and Görzig, A. (2012). ‘Sexting’: the exchange of sexual messages online among European youth. U Livingstone, S., Haddon, L., and Görzig, A.: *Children, Risk and Safety on the Internet: Kids online in comparative perspective*. (pp.151-164). Bristol: The Policy Press.
- Longmore, M. A., Manning, W. D., Giordano, P. C. i Rudolph, J. L. (2004). Self-esteem, depressive symptoms, and adolescents’ sexual onset. *Social Psychology Quarterly*, 67, 279–295.
- Mitchell, K.J., Finkelhor, D., Jones, L.M. i Wolak, J. (2012). Prevalence and characteristics of youth sexting: a national study. *Pediatrics*, 129(1), 1-8.
- Moknes, U. K. i Espnes, G. A. (2013). Self-esteem and life satisfaction in adolescents—gender and age as potential moderators. *Quality of Life Research*, 22(10), 2921-2928.
- Montanaro, E. i Bryan, A. D. (2013). Comparing theory-based condom interventions: health belief model versus theory of planned behavior. *Health Psychology*, 33(10).
- National Campaign to Prevent Teen and Unplanned Pregnancy & CosmoGirl.com (2008): *Sex and tech: Results from a survey of teens and young adults*. Preuzeto s https://www.drvc.org/pdf/protecting.../sextech_summary.pdf
- O’Callaghan, F. V., Chang, D. C., Callan, V. J. i Baglioni, A. (1997). Models of alcohol use by young adults: an examination of various attitude-behavior theories. *Journal of studies on alcohol*. 58(5), 502-7.
- Quatman, T. i Watson, C. M. (2001). Gender Differences in Adolescent Self-Esteem: An Exploration of Domains. *The Journal of Genetic Psychology*, 162(1), 93-117.

- Petersen, J., i Hyde, J. S. (2010). Gender differences in sexuality. U J. C. Chrisler i D. R. McCreary (Eds.), *Handbook of gender research in psychology, Vol. 1. Gender research in general and experimental psychology* (pp. 471–491). Springer Science + Business Media.
- Pew Research Center (2018): *Eastern and Western Europeans Differ on Importance of Religion, Views of Minorities, and Key Social Issues*. Preuzeto s:
<https://www.pewforum.org/2018/10/29/eastern-and-western-europeans-differ-on-importance-of-religion-views-of-minorities-and-key-social-issues/>
- Reyns, B. W., Burek, M. W., Henson, B. i Fisher, B. S. (2011). The unintended consequences of digital technology: exploring the relationship between sexting and cybervictimization. *Journal of Crime and Justice*, 36(1), 1-17.
- Rice, E., Gibbs, J., Winetrobe, H., Rhoades, H., Plant, A., Montoya, J., i Kordic, T. (2014). Sexting and sexual behavior among middle school students. *Pediatrics*, 134(1), 21–28.
- Ringrose, J., Harvey, L., Gill, R., i Livingstone, S. (2013). Teen girls, sexual double standards and “sexting”: Gendered value in digital image exchange. *Feminist Theory*, 14(3), 305–323.
- Ritchwood, T. D., Ford, H., DeCoster, J., Sutton, M. i Lochman, J. E. (2015). Risky sexual behavior and substance use among adolescents: A meta-analysis. *Children and Youth Services Review*, 52, 74–88.
- Ronay, R. i Kim, D.-Y. (2006). Gender differences in explicit and implicit risk attitudes: A socially facilitated phenomenon. *British Journal of Social Psychology*, 45(2), 397–419.
- Rosenberg, M. (1979). *Conceiving the self*. New York: Basic Books.
- Russell, S. T., Van Campen, K. S. i Muraco, J. A. (2012). Sexuality development in adolescence. U *Sex for Life: From virginity to Viagra, how sexuality changes throughout our lives*. (pp.70-87). New York University Press.
- Samimi, P. i Alderson, K. G. (2014). Sexting among undergraduate students. *Computers in Human Behavior*, 31, 230-241.

- Sandfort, T. G. M., Orr, M., Hirsch, J. S. i Santelli, J. (2008). Long-term health correlates of timing of sexual debut: Results from a national US study. *American Journal of Public Health, 98*, 155–161.
- Scheier, L. M., Botvin, G. J., Griffin, K. W. i Nichols, T. R. (2000). Dynamic Growth Models of Self-Esteem and Adolescent Alcohol Use. *The Journal of Early Adolescence, 20*(2), 178-209.
- Scholes-Balog, K., Francke, N., i Hemphill, S. (2016). Relationships between sexting, self-esteem, and sensation seeking among Australian young adults. *Sexualization, Media, and Society, 2*, 1-8.
- Springston, K. M. (2017). Gender differences in participation in and motivations for sexting: The effects of gender role attitudes, masculinity, and femininity. *Butler Journal of Undergraduate Research, 3*(9), 142-157.
- Steinberg, L., Albert, D., Cauffman, E., Banich, M., Graham, S. i Woolard, J. (2008). Age differences in sensation seeking and impulsivity as indexed by behavior and self-report: Evidence for a dual systems model. *Developmental Psychology, 44*, 1764–1778.
- Steinberg, L. i Morris, A.S. (2001). Adolescent Development. *Annual Review of Psychology, 52*, 83-110.
- Stone, N. i Ingham, R. (2002). Factors affecting British teenagers' contraceptive use at first intercourse: The importance of partner communication. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health, 34*, 191–197.
- Strassberg, D. S., McKinnon R. K., Sustaita M. A. i Rullo, J. (2013). Sexting by high school students: an exploratory and descriptive study. *Archives of Sexual Behavior, 42*(1), 15-21.
- Sumter, S. R., Bokhorst, C. L., Steinberg, L. i Westenberg, P. M. (2009) The developmental pattern of resistance to peer influence in adolescence: Will the teenager ever be able to resist? *Journal of Adolescence, 32*, 1009–1021.
- Tolman, D.L. i McClelland, S.I. (2011). Normative sexuality development in adolescence: A decade in review (2000-2009). *Journal of Adolescent Research, 21*, 242–255.

- Van de Bongardt, D., Reitz, E., Sandfort, T. i Deković, M. (2015). A meta-analysis of the relations between three types of peer norms and adolescent sexual behavior. *Personality and Social Psychology Review*, 19, 203–234.
- Viner, R. M., Haines, M. M., Head, J. A., Bhui, K., Taylor, S., Stansfeld, S. A., Hillier, S. i Booy, R. (2006). Variations in associations of health risk behaviors among ethnic minority early adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 38(1), 55.
- Vrselja, I., Pacadi, D. i Maričić, J. (2015). Odnos sekstinga sa seksualno rizičnim ponašanjem i nekim psihosocijalnim čimbenicima. *Psihologijske teme*, 24, 425-447.
- Wachs, S., Wright, M. F. i Wolf, K. D. (2017). Psychological Correlates of Teen Sexting in three Countries – Direct and Indirect Associations between Self-control, Self-esteem, and Sexting. *International Journal of Developmental Science*, 11(3-4), 109-120.
- Walrave, M., Ponnet, K., Van Ouytsel, J., Van Gool, E., Heirman, W., i Verbeek, A. (2015) Whether or not to engage in sexting: Explaining adolescent sexting behaviour by applying the prototype willingness model. *Telematics and Informatics*, 32(4), 796-808.
- Welrave, M., Heirman, W. i Hallam, L. (2014). Under pressure to sext? Applying the theory of planned behaviour to adolescent sexting. *Behaviour & Information Technology*, 33(1), 86-98.
- Wellings, K., Nanchahal, K., Macdowall, W., McManus, S., Erens, B., Mercer, C. H., Johnson, A. M., Copas, A. J., Korovessis, C., Fenton, K. A. i Field, J (2001). *Sexual Behaviour in Britain: Early Heterosexual Experience*. *Lancet*, 358, 1843–1850.w
- West, J. H., Lister, C. E., Hall, P. C., Crookston, B. T., Snow, P. R., Zvietcovich, M. E. i West, R. P. (2014). Sexting among peruvian adolescents. *BMC Public Health*, 14, 811.
- Wild, L. G., Flisher, A. J., Bhana, A. i Lombard, C. (2008). Associations among adolescent risk behaviours and self-esteem in six domains. *Journal of child psychology and psychiatry, and allied disciplines*, 45(8), 1454-67.
- Williams, T., Connolly, J. i Cribbie, R. (2008). Light and Heavy Heterosexual Activities of Young Canadian Adolescents: Normative Patterns and Differential Predictors. *Journal of adolescent research*, 18, 145–172.

Wurtele, S. K., i Miller-Perrin, C. (2014). Preventing technology-initiated sexual victimization of youth: A developmental perspective. U M. C. Kenny (Ed.), *Sex Education: Attitude of Adolescents, Cultural Differences and Schools' Challenges* (pp. 147–175). Nova Science Publisher.

Ybarra, M. L. i Mitchell, K. J. (2014). “Sexting” and Its Relation to Sexual Activity and Sexual Risk Behavior in a National Survey of Adolescents. *Journal of Adolescent Health, 55*(6), 757-764.

Zimmer-Gembeck, M. J. i Helfand, M. (2008). Ten years of longitudinal research on U.S. adolescent sexual behavior: Developmental correlates of sexual intercourse, and the importance of age, gender and ethnic background. *Developmental Review, 28*, 153–224.